

Gouden Landbouwhogeschool en het Bosbouwonderwijs

[1945.31]

F. W. BURGER

Bord gebakken in den aanvang 1918 door de Aardewerfabriek „de porcelaine Fles” te Delft.

Dit jaar in het goud wil zeggen, dat vijftig jaren geleden in Wageningen grote spanningen ontstonden, in het bijzonder onder de leraren. Niet voor niets werd toen gezegd: „In Wageningen bakken ze broodjes en professoren”. Wie zou er voortaan hooggeleerd worden genoemd en wie niet? „Echte proffen” waren er toen pas twee en hun namen vindt men nu nog terug achter op de feestgids van de aanstaande jubileumviering. Daaruit blijkt, dat zij nog altijd worden geëerd in hun oudste rechten.

Even iets over de voorgeschiedenis, waar we af en toe niet aan kunnen ontkomen. De agronoom W. C. H. Staring sprak al over de behoefte aan hoger landbouwonderwijs en gaf in 1847 een brochure uit „over de oprichting eener Nederlandsche Hoogeschool voor den Landbouw”. Nu, 71 jaren later was het dan zover; men moet nooit te vlug de hoop opgeven! Maar spanningen ontstonden, dáár was niet aan te ontkomen. Dat werd al goed merkbaar omstreeks 1910 toen de bekende middelbare scholen voor Groningen en Deventer in het nieuws kwamen en de sedert 1904/1905 bestaande „Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Bosbouwschool” nog zat te wachten om in het werkelijk hoger onderwijs — en niet meer hogere, zoiets tussen hoger en lager in, als men begrijpt wat ik bedoel — te worden opgenomen. Weliswaar leek het menens te worden toen minister Talma, na er al eerder in de

2de Kamer over gesproken te hebben, op 17 mei 1913 een wetsontwerp in-
diende voor het „Hooger Landbouwonderwijs”. Er is toen echter niets
meer van een behandeling terecht gekomen, vanwege de oorlogs- en kabinets-
spanningen uit die tijd. Toch wist men nog tijdens de eerste wereldoorlog
tot een besluit te komen met aanneming van de „Wet op het Hooger Land-
bouwonderwijs en het Veeartsenijkundig onderwijs” op 15 december 1917.
En op 9 maart 1918 was dan de grote dag aangebroken. De profven waren
„gebakken” en de directeur werd eerste Rector Magnificus met prof. van
Uven en onze zo gewaardeerde leermeester te Wechel als assessoren.

Nog een andere spanning, die ik nog juist na mijn groentijd en vóór
mijn militaire diensttijd mocht meemaken, was of de te stichten „Landbouw-
hogeschool” in Wageningen zou komen of dat er een landbouwkundige
faculteit bij een of andere Universiteit zou worden gesticht, waarvoor Utrecht
dan het meest geschikt werd genoemd, waarschijnlijk om een mogelijke
combinatie met de Veeartsenijkundige faculteit. In de 2de Kamer-zitting van
18 oktober 1917 werd echter met 48 tegen 10 stemmen voor Wageningen be-
sloten. Met de negering van wat de 1ste Kamer zou willen, was dit een jubel
voor velen, niet het minst bij de burgerij. De hele stad vlagde dan ook uitbundig
en toen de burgemeester de volgende dag per trein uit Den Haag, waar hij
de stemming had meegemaakt, aankwam, werd hij feestelijk van het station
gehaald. Redevoeringen werden afgestoken in Junushof, een fakkeloptocht
werd gehouden, in alle café's werd er op gedronken en dat eindigde in de
nacht met rijkelijk champagne in „De Wereld”, broederlijk gedronken door
ons met docenten en burgers.

Die saamhorigheid van hogeschool en burgerij is altijd gebleven en weer
is blijkens het feestprogramma ook met de burgerij terdege rekening ge-
houden. Zo was het dan ook op de negende maart 1918. Ik was toen soldaat,
maar een goede vertegenwoordiger uit mijn familie schreef hierover:

„Den negenden Maart 1918 is de Landbouwhogeschool te Wageningen
plechtig geopend. Plechtig was het, maar tegelijk door en door feestelijk.
Heel anders dan wanneer in Amsterdam een academische plechtigheid plaats
grijpt; daar geschiedt alles binnen de stemmige gebouwen om het binnen-
plein van het vroegere Oumannenhuis; voor het publiek daarbuiten is het
niets. Zelfs Leiden, onze universiteitsstad bij uitnemendheid, kent zoo iets
als daar te Wageningen geschiedde, niet. Ja, daar liep indertijd wel eens een
enkele hoogleraar, die dicht bij de Universiteit woonde, in zijn toga over
het Rapenburg, maar wat beteekent dat in vergelijking met het Hoogschool-
feest te Wageningen?

Hier vierde de gehele stad feest; reeds de stoomtram er heen was een
feesttocht. Ministers, afgevaardigden van al onze universiteiten, vertegen-
woordigers der wetenschap in soorten, vulden de wagens en wandelden
na aankomst in dichten drom onder belangstelling der Wageningers naar
het bekende Hotel de Wereld. In dit hotel, dat onder andere gasten Z.E.
den Minister van Landbouw zou herbergen, was er eerst recht werk van de
ontvangst der hooge gasten gemaakt. Van te voren was allen aangekondigd,

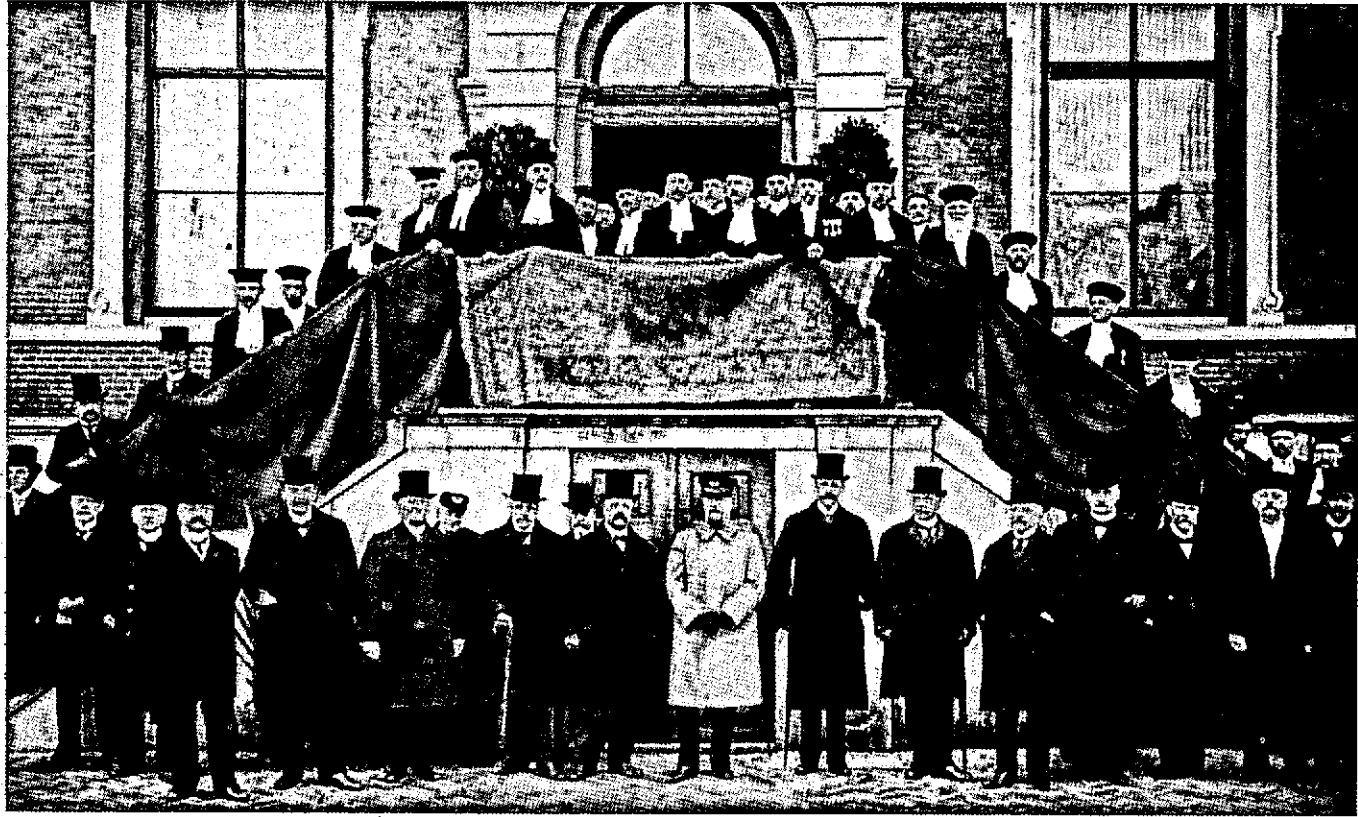
dat zij daar een lunch konden bestellen en alle zalen en verandaruimten waren dan ook gevuld met haastig etenden. Z.K.H. de Prins der Nederlanden in eigen persoon gebruikte er den maaltijd.

De tijd drong, van de Wereld gingen allen weer de straat op, de Wageningse Hoogstraat, de hoofdader van de stad, van het eene tot het andere eind met vlaggen getooid. Heldere zonneschijn bescheen alles, en letterlijk de geheele stad was uitgelopen, en verheugde zich over het buitengewone schouwspel. De stroom verdeelde zich, de officieele personen richtten hun schreden naar het deftige stadhuis aan de Markt; wie daar niet behoorde, begaf zich regelrecht naar de groote kerk, die geheel voor de plechtigheid was ingericht."

Het zou ons te ver voeren om veel meer aan te halen uit dit enthousiast geschreven relaas, dat ons zo levendig weer aan onze Wageningse tijd herinnerde, maar dat ook verder toch wel goede historische gegevens bevat. Eén zin wil ik nog in de herinnering terug roepen: „nu volgde een plechtigheid die niet meetelt, maar die voor de stad Wageningen wellicht het allerbelangrijkste deel van het geheele feestprogramma was. Eerst stelden nog even de hooge gasten zich op voor het bordes van het Stadhuis, de professoren in toga en baret op de trappen en op het platform, en zoo kon een kiek genomen worden, dien we allen in de geïllustreerde weekbladen gezien hebben, eene voorstelling, zeker wel eenig in de geschiedenis van ons hedendaagsch hooger onderwijs." En deze dus inderdaad zo welbekende foto menen wij derhalve ook hier op te moeten nemen. De daarop geheel links staande aanwezige student moest met zijn bekende heldere stem de aankondiging der gasten doen!

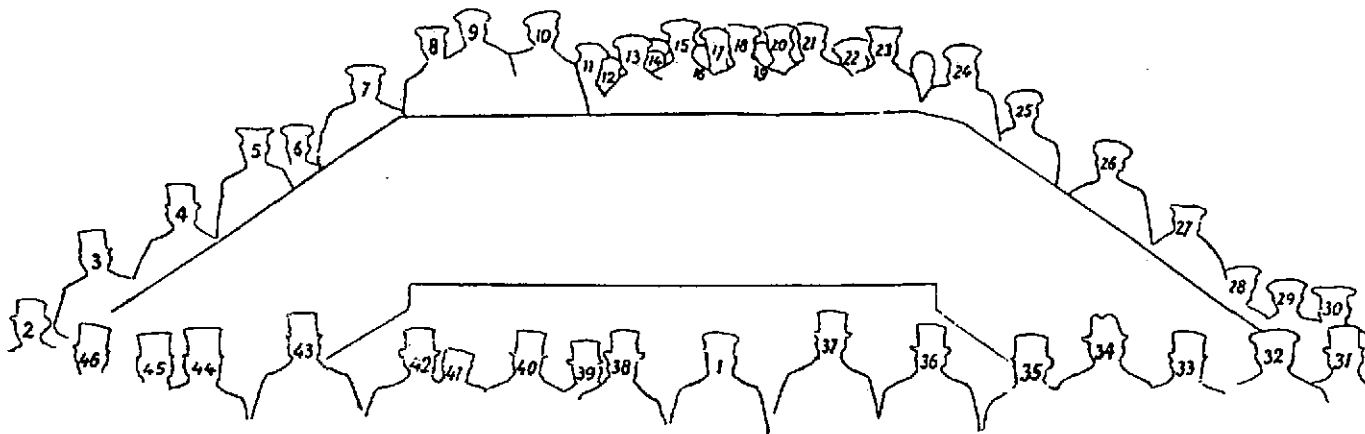
Over de verdere geschiedenis binnen de 30 jaren willen we voor het algemene verloop kort zijn. De hogeschool ontwikkelde zich kalm aan, maar gestadig, doch later steeds sneller. Wij waren nog met 250 studenten, nu zijn er bijna tien keer zoveel. Het gebouwen-„complex", voor zover daarvan, gezien de verspreide ligging, kan worden gesproken, breidde zich geweldig uit, maar daar wij bosbouwers het voornamelijk zullen hebben over onze eigen studierichting, hebben wij daar maar zijdelings mee te maken, daar we steeds ons „Hinkeloord" trouw zijn gebleven. Dat gebouw heeft wel wat beleefd en is vaak weer opgeknapt en verbeterd, wat vooral na de oorlog erg nodig was, nadat de chaos in de boekerijen wat was hersteld. „Hinkeloord" ontving mij ook al toen ik op 19 september 1917 poolshoogte in Wageningen kwam nemen, maar de eigenlijke ingebruikneming vond plaats tijdens mijn groentijd op 2 oktober. Een aardige geschiedenis van dit „stadshuis buiten", ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan als „Bosbouw"-afdeling, kwam voor in het nummer van 29 september 1967 van de Veluwest post van de hand van A. G. Steenbergen.

Wie hebben nu op „Bosbouw" — zo staat het nu kort maar krachtig op de gevel — de scepter gezwaaid? Dat waren steeds drie hoogleraren, in 1918 A. H. Berkhout, A. te Wechel en S. P. Ham. Eerst echter nog even terugziende: het bosbouwonderwijs was alreeds begonnen in 1883 met de persoon

Plechtige ontvangst van de vertegenwoordigers van verschillende regeeringscolleges en van de hoogleraren van de nieuwe hoogeschool op het Stadhuis te Wageningen.

1. Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden.	5. Prof. H. K. H. A. Mayer.	12. Prof. A. M. Sprenger.	18. Prof. Dr. J. Valckenier Suringar.
2. J. A. Emmens, student.	6. Prof. J. Elema.	13. Prof. S. Koenen.	19. Prof. Dr. A. H. Blauw.
3. N. A. de Voogt, Wethouder van Wageningen.	7. Prof. Dr. H. Blink.	14. Prof. J. Haringhuyzen.	20. Prof. B. van der Burg.
4. Jhr. G. J. A. Schimmelpenninck, Lid 2e Kamer S. G.	8. Prof. Dr. S. C. J. Olivier.	15. Prof. T. J. Bezemer.	21. Prof. Dr. A. H. Berkhout.
	9. Prof. J. van Baren.	16. Prof. Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk.	22. Prof. J. W. Dieperink.
	10. Prof. Dr. A. van Bijlert.	17. Prof. S. P. Ham.	23. Prof. Dr. E. Giltay.
	11. Prof. Dr. H. M. Quanjer.		24. Prof. Dr. O. Pitsch.

25. Prof. H. C. Reimers.	cretaris-Generaal Dep. van L. N. en H.	38. Z. Exc. F. E. Postuma, Minister van Landbouw N. en H.	Voorst, Voorzitter 1e Kamer S.G.
26. Prof. L. Broekema.	35. Jhr. S. van Citters, Pres-Curator.	39. Dr. K. M. v.d. Zande, Inspecteur van het Landbouwonderwijs.	43. Mr. D. Fock, Voorzitter 2e Kamer S.G.
27. Prof. Dr. J. Ritzema Bos	36. Z. Exc. J. J. Rambonet, Minister van Marine.	40. Z. Exc. Th. B. Pleyte, Minister van Koloniën.	44. Mr. Hesselink van Suchtelen, Curator.
28. Prof. A. te Wechel.	37. Mr. D. J. A. Baron van Harinxma Thoe Slooten, vertegenwoordiger van H. M. de Koningin-Moeder.	41. Jhr. J. C. F. von Mühlen, Adjudant van Z. K. H.	45. C. Bergacker, Wethouder van Wageningen.
29. Prof. Dr. D. van Gulik.		42. J. J. G. Baron van Voorst tot	46. Mr. A. Brants, Griffier Prov. Staten van Gelderland.
30. Prof. Dr. M. J. van Uven.			
31. J. Sibinga Mulder, Curator.			
32. Prof. J. H. Aberson.			
33. F. B. Löhnis, Curator.			
34. Mr. J. W. S. A. Versteeg, Se-			

van G. E. H. Tutein Nolthenius, de eerste voorzitter van onze Bosbouw Vereniging (1910—1917), waarschijnlijk echter in 1892 opgevolgd door A. H. Berkhout, die nog lange tijd alleen bleef en ook nog hooglandcultures doceerde (tot 1914), maar in 1899 A. J. van Schermbeek tot steun kreeg. Toen deze in 1914 ernstig ziek werd nam A. te Wechel, die in zijn indische verloftijd een bijzondere cursus gaf in „boschstaathuishoudkunde en bosch-administratie”, hem waar in diens vakken: „boschbescherming, boschgeschiedenis en boschbouw”. Toen van Schermbeek op 18 april 1915 overleed ging dat nog door tot de benoeming van S. P. Ham op 1 augustus — aanvankelijk voor drie jaren. Te Wechel kreeg toen zijn vaste aanstelling voor de vakken „boschexploitatie (voordien nog bij van Schermbeek), boschhuishoudkunde en houttransportwezen”. Berkhout doceerde toen „landbouwboekhouden (in 1916/1917 afgeschaft), houtmeetkunde, boschrenterekening en boschbedrijfsleer”.

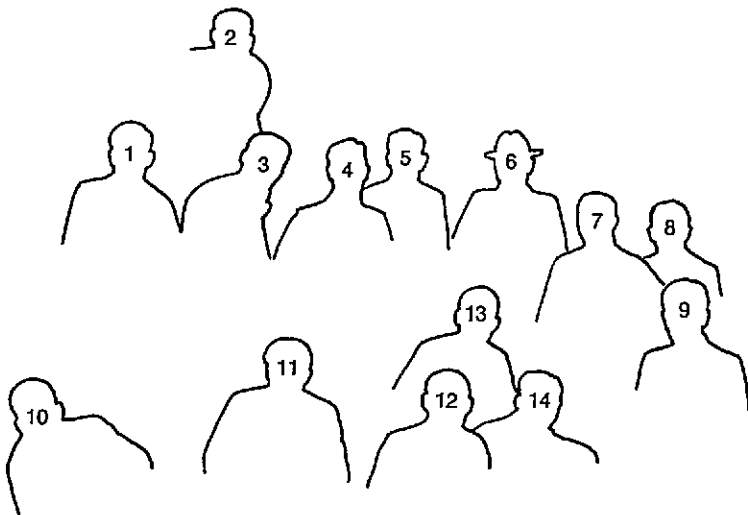
Toen deze drie heren professoren werden en zetelden op „Hinkeloord” werd J. H. Jager Gerlings uit Breda en later te Zeist, docent voor „hoofdstukken uit den boschbouw”, een functie die in 1922/1923 werd opgeheven. De ouderen onder ons herinneren zich zeker nog heel goed de zeer prettige „boschbouwcurssussen” te Breda en ik prijs mij gelukkig deze nog in 1920 te hebben mogen meemaken — de geschreven tekst heb ik nog altijd zorgvuldig bewaard. Later werd in deze eerste praktijkbeoefening — we leerden waar te nemen, goed in het bos door te dringen en er over te praten — op andere wijze nog lange tijd voorzien.

Na S. P. Ham zagen wij Jager Gerlings terug als hoogleraar van 1933—1947 en daarna weer een Nederlandse bosbouwer — alle anderen hadden hun ervaring in de tropen opgedaan — in de persoon van G. Houtzagers. Toen deze in 1957 overleed kwam G. Hellinga hem vervangen. Berkhout maakte in 1921 plaats voor H. A. J. M. Beekman, die in 1946/1947 weer door Becking werd opgevolgd en nu sedert 1962 hebben we I. A. de Hulster. Voor te Wechel kwam in 1949 J. F. Kools. In de verdeling der vakken kwam in het algemeen weinig verandering al werd de aanduiding wel eens iets gewijzigd, hetgeen verband hield met het verlies van onze koloniën. Zo zien wij dat Becking in 1950/1951 doceert: „houtmeetkunde, bosbedrijfseconomie en bosbedrijfsregeling (later samen bosbedrijfsleer geheten), alsmede de houtteelt en de bosbescherming in de tropen”; Houtzagers zeer algemeen gesteld „de bosbouw” (later houtteelt der gematigde luchtstreken) en Kools „bosexploitatie, boshuishoudkunde, alsmede tropische bosgeschiedenis (bij te Wechel sedert 1934 Indische bosgeschiedenis geheten)”.

Sedert 1930 ging men praten over reorganisatie. In 1931/1932 was er een commissie Minderhout ingesteld, mede met het oog op de drang van de zijde van studenten en jong afgestudeerden tot vorming van een natuurwetenschappelijke faculteit met een landbouwkundige oriëntering, naast de opleiding tot landbouwkundig ingenieur. Er werden 2 groepen jongere ingenieurs gehoord, voor de bosbouwers eerst ondergetekende en later

Bosbouwcurcus 1920 van ir J. H. Jagers Gerlings

1. F. W. Burger
2. W. Burdet
3. L. H. Vreeling
4. F. B. Baron van Verschuer
5. A. F. Kuhn

6. Ir J. H. Jager Gerlings
7. E. H. B. Jaspers
8. onbekend
9. L. Verhoef
10. J. H. de Haan

11. M. van Bottenburg
12. C. Haring
13. J. van Omme
14. H. W. Japing

A. F. Kuhn. In 1932 deelt de toenmalige rector mede, dat er na het ingenieursexamen aan de landbouwhogeschool nog alle gelegenheid bestaat door verlenging van de studie zich meer in natuurwetenschappelijke richting te ontwikkelen (promotie-studie). Er gebeurde toen dus niets. Ik vermeld het hier echter daar men nu sedert 1961 er weer op terug komt. In 1948/1949 werd een commissie Reinders ingesteld met het oog op een verdere splitsing en dus specialisatie in de studie, doch haar rapport, waarvoor ook weer van buiten (via het Staatsbosbeheer) advies werd gevraagd, heeft niet tot het doel geleid.

In 1950 was er een rapport van de Staatscommissie voor de reorganisatie van het hogeronderwijs (ontwerp van wet eerst verschenen op 17 juni 1952). Gelukkig echter dat het hoger landbouwonderwijs afzonderlijk kon worden afgewerkt. In 1951/1952 werd een commissie Polak aan het werk gezet voor een opzet tot wijziging van de wettelijke regeling van het hoger landbouwonderwijs en dit leidde uiteindelijk tot het Landbouwhogeschoolstatuut: het Kon. Besluit van 19 juli 1956, houdende regeling van de promotiën en examens aan de Landbouwhogeschool, St. Bl. 417, en dit trad in werking op 1 augustus 1956. Hierbij zijn twee richtingen ingesteld: VII — de bosbouwhoutteeltkundige richting en VIII — de bosbouw technisch-economische richting. We hadden rond gerekend altijd 1,5 jaar propaedeuse, 2 jaren kandidaats studie en 1 jaar en 9 mnd ingenieurs studie. De propeadeuse is vereenvoudigd en weer teruggedrongen tot 1 jaar (heel vroeger was dat ook zo) en het kandidaats heeft er iets bij gekregen vanwege de vervroegde specialisatie. Naast examenvakken zijn er nu, ter vereenvoudiging van de examens, ook vakken waar met een testminimum kan worden volstaan.

Voor het ingenieurs-examen is de opzet jarenlang geweest 3 vakken bosbouw met een keuze uit drie andere vakken. Nu is er slechts één verplicht, twee moeten worden gekozen uit de kandidaatsvakken en één kan er vrij worden gekozen. Door de verdere voorgestelde specialisatie was handhaving van de vroegere overbelasting niet meer mogelijk. Alhoewel door de nieuwe opzet met keuze uit de kandidaatsvakken het ook nodig is eerder — en wel in die kandidaatsstudie — de verdere specialisatie al voor te bereiden, wil men dit nog verder doorvoeren en worden er sedert 1962 al weer stemmen gehoord voor vernieuwing. Er wordt daarbij o.a. gedacht aan een doelbewuste opleiding tot wetenschappelijke onderzoekers. De commissie Koningsberger stelde in 1961 namelijk vast, dat voor een verdere ontwikkeling van de Nederlandse land- en tuinbouw een diepere fundamentele benadering der problemen noodzakelijk is. Naast de normale opleiding zal dit echter geen verschil geven ten aanzien van titel of bul. Voor de programmering van de studie zal er echter groot verschil zijn. Hoe dit nu verder geregeld zal worden dient te worden afgewacht; er zijn in de laatste jaren te verschillende theoriën omtrent de meest gewenste opleiding geuit.

Vernieuwing is ook nodig in verband met de sterke stijging van het aantal studenten. Enkele aantekeningen geven 65 leerlingen in 1904 en met de in-

stelling van de R.H.L.T. en B. school groeide dit aantal tot 1918 tot rond 250. De hogeschool gaf een hoewel onregelmatige stijging te zien naar ongeveer 450 in 1940, maar na de oorlog met het herstel kwam na enkele jaren een zeer sterke groei: 1300 in 1963. Toen werd voorspeld dat binnen enige jaren er wel 1500 zouden zijn, maar dat aantal werd hetzelfde jaar al overschreden. In 1970 zou de 2000 worden bereikt, maar in 1967 waren we al over de 2200. Het aantal bosbouwstudenten ligt iets boven de 100. De toekomstige sterke groei zou zich volgens ingewijden ook in de beide studierichtingen „Bosbouw” weerspiegelen, zodat het in de verwachting ligt, dat een steeds groter aantal afgestudeerden in de Bosbouw een plaats in de maatschappij zal moeten vinden. De algemene ontwikkeling zal zijn dat er meer terecht komen in de randgebieden van de bosbouw, met de gedachte aan de meervoudige doelstelling van het bos. Zij zullen zich door de keuze van hun vakken moeten kunnen voorbereiden. Reeds werden afzonderlijke leerstoelen ingesteld voor de Landschapsarchitectuur, voor de Planologie en voor het Natuurbehoud en het Natuurbeheer. Anderzijds zullen zij die zich op de eigenlijke bosbouw toelagen steeds verder gespecialiseerd moeten zijn. Thans wordt daartoe de gelegenheid geboden, doordat zoals al werd opgemerkt, het aantal vakken voor de ingenieursstudie beperkt kan zijn en de specialisatiemogelijkheid waarschijnlijk nog meer naar een vroeger tijdstip zal worden verlegd.

Gaan we nu nog eens na hoe het onderwijs thans is bij de drie leerstoelen, dan zien we het volgende:

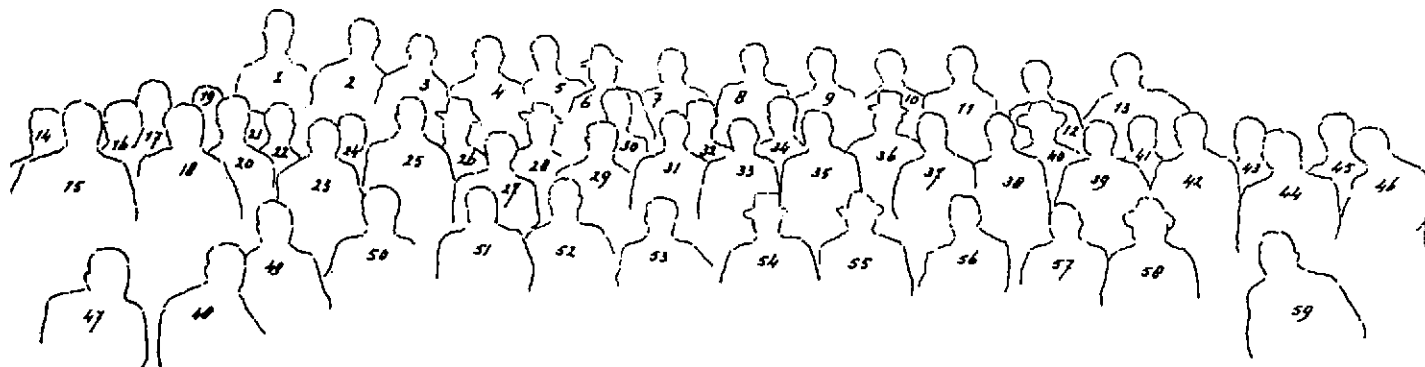
Het onderwijs aan de *afdeling Bosexploitatie en Boshuishoudkunde* (met tevens de tropische bosgeschiedenis) strekt zich uit over de techniek van de houtoogst, de bosontsluiting, de arbeidsleer, de houttechnologie en de belangrijkste bosbijproducten. Voorts worden de beginselen van de bosinventarisatie en de hoofdlijnen van de luchtfoto-interpretatie behandeld. Bij de boshuishoudkunde worden de economische betekenis van het bos, de wereldbosstatistiek en de oogst- en handelsstatistiek behandeld, alsmede de bosinvloeden (erosie, waterhuishouding, klimatologische invloeden) en de sociale en milieuhygiënische functie van het bos, die in recente tijd in de geïndustrialiseerde landen steeds meer op de voorgrond treedt (recreatie, lucht- en watervervuiling, geluidshinder en natuurbehoud).

De afdeling beschikt over een voor identificatie vaak geraadpleegde nog steeds groeiende collectie van duizenden standaardhoutmonsters uit de meeste landen ter wereld. Voor de Rijksdienst van het Oudheidkundig Bodemonderzoek werd de laatste jaren enige malen medewerking verleend bij het microscopisch determineren van een aantal praehistorische houtwerken, afkomstig uit onze kuststreken. In belangrijke mate droeg de afdeling bij tot het opstellen van een advies over „Water Conservation” voor de Raad van Europa. Het lopende onderzoek betreft de mechanische eigenschappen van douglashout en de chemische analyse van een aantal tropische harsmonsters.

Het onderwijs aan de *afdeling Houtteelt der gematigde luchtstreken* omvat de grondslagen en de techniek van de houtteelt der gematigde klimaatszone,

Najaarsbijeenkomst en Wetenschappelijke Cursus van de Ned. Bosbouw Vereniging te Wageningen op 27 september 1929, met een negental vroegere hoogleraren.

- 1. W. van Harencarspel
- 2. L. J. van Dijk
- 3. F. W. Wessels
- 4. F. W. Malsch
- 5. H. H. Th. Schreuder
- 6. J. Koenraad
- 7. H. van Vloten
- 8. G. A. Overdijkink
- 9. E. J. Heidema
- 10. W. van Winkoop
- 11. F. A. Lörzing
- 12. ?
- 13. A. F. Kuhn
- 14. H. Hartogh Heijs van Zoute-
veen
- 15. J. C. E. C. N. Mulder

- 16. L. C. Geerling
- 17. D. J. Hissink
- 18. G. Houtzagers
- 19. Ch. Tromp Meesters
- 20. J. ten Oever
- 21. ?
- 22. P. J. Drost
- 23. B. J. Winkelman
- 24. F. W. Snepvangers
- 25. J. de Hoogh
- 26. A. E. Jurriaanse
- 27. A. M. E. Papenhuijzen
- 28. J. J. A. S. van Alphen
- 29. W. S. Smith
- 30. ?
- 31. J. R. Beversluis

- 32. B. van der Meulen
- 33. F. W. Burger
- 34. G. L. W. Wiebols
- 35. H. W. Schenkenburg van
Mierop
- 36. A. J. B. van Suchtelen van de
Haare
- 37. Th. C. Oudemans
- 38. W. K. J. de Wit
- 39. G. Gerbranda
- 40. P. M. Tutein Nolthenius
- 41. J. J. M. Jansen
- 42. J. H. Jager Gerlings
- 43. J. A. van Steijn Jr
- 44. A. A. C. Sprangers
- 45. J. Jeswiet

- 46. P. Boodt
- 47. J. L. W. Blokhuis
- 48. M. de Koning
- 49. L. A. Springer
- 50. S. P. Ham
- 51. A. te Wechel
- 52. J. P. van Lonkhuyzen
- 53. Prof. G. Krauss
- 54. H. A. J. M. Beekman
- 55. J. H. Aberson
- 56. J. van Baren
- 57. A. H. Berkhout
- 58. B. Stoffel
- 59. C. M. van 't Hoff

de bijzondere houtteelt en de bosbescherming. Door een van de medewerkers van het Itbon te Arnhem, wordt een cursus Jacht- en wildbescherming verzorgd. Onder leiding van de afdeling is thans reeds twee achtereenvolgende jaren een nascholingscursus „Bosbouw en Wildbeheer” gegeven.

Het onderzoek beweegt zich vooral op het gebied van de identificatie, de nomenclatuur en de beschrijving van populieren en wilgen. Aan de praktijk worden desgevraagd informaties hieromtrent verstrekt. Voorts zijn in het onderzoek betrokken vraagstukken inzake het gebruik van exoten, de techniek van de vegetatieve vermeerdering van boomsoorten, en de groei in samenhang met de ecologie. De afdeling vervult een actieve rol in de Nationale en Internationale Populieren Commissies, en is betrokken bij de redactie van verschillende bosbouwkundige tijdschriften,

Het onderwijs van de *afdeling Houtmeetkunde en Bosbedrijfsleer, alsmede de Houtteelt en de Bosbescherming in de tropen*. Bij de tropische specialisatie richt de leerstof zich niet alleen op de eigenlijke tropen, maar ook op de subtropische, in het bijzonder meer aride klimaten. De mogelijkheid bestaat sinds enkele jaren om de verplichte praktijktijd van zes maanden na de kandidaatsstudie in de tropen te vervullen. De studenten zijn dan in de gelegenheid om het werk- en leefklimaat in de tropische ontwikkelingslanden te leren kennen. Het opbrengst- en dunningsonderzoek (houtmeetkunde) betreft niet alleen de in Nederland geteelde houtsoorten, maar ook in Suriname zijn in dit verband proeven met *Pinus caribaea* aangelegd. De opmeting van deze proefpercelen geschiedt in samenwerking met het door de Landbouwhogeschool opgerichte Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Suriname (Celos).

Voor het tropische houtteeltkundig onderzoek is bij Celos een wetenschappelijk medewerker (houtteelt) gedetacheerd, onder wiens leiding ook bosbouwstudenten kunnen worden ingeschakeld bij opmeting en onderzoek. Dit houtteeltkundig onderzoek omvat o.a. de studie van de natuurlijke verjonging van waardehoutsoorten in mesofysisch bos, wortelstudies van tropische Pinussoorten, en in samenwerking met andere vakgebieden studies omtrent ziekteverschijnselen bij de aangeplante houtsoorten.

De moeilijke economische situatie van het Nederlandse bos (bosbedrijfsleer) heeft de volle aandacht, waarbij door analyse der bedrijfsresultaten wordt getracht een duidelijker beeld van de situatie te ontwerpen. Daar een dergelijke analyse slechts op basis van een goede en liefst uniforme bedrijfsboekhouding mogelijk is, wordt hieraan ook bij het onderwijs ruime aandacht besteed.

Hoogleraren en wetenschappelijke medewerkers hebben uit de aard van de zaak zitting in talrijke besturen, commissies en werkgroepen. En verder spreekt het wel vanzelf, dat de studie ook buiten „Hinkeloord” zich uitstrekt. Er is thans een veelheid van laboratoria waar ook door bosbouwstudenten kan worden gewerkt. En ook naast de Landbouwhogeschool zijn er zovele onafhankelijke instituten, die meest op de praktijk gerichte onder-

zoekingen doen. Gelukkig is er in het algemeen een hechte band onderling en een coördinatie van de plannen in onderling contact tot stand gekomen, en dit geldt ook voor de bosbouwafdeling met er naast het Bosbouwproefstation.

Zo groeide dan in Wageningen in die vijftig jaren het unicum van een groots agrarisch centrum waarop men dan ook terecht trots kan zijn. Door het open staan voor de wetenschap over de gehele wereld is er een druk bezoek van buitenaf uit alle mogelijke landen en studeren er in Wageningen ook meer dan honderd buitenlanders, die zelfs een eigen sociëteit hebben gecreëerd. Ook door het zelf gericht zijn op tropische en andere gewesten over de hele wereld, worden hier ambassadeurs gekweekt die de goodwill van de Nederlanders allerwege kunnen uitdragen en dit ook doen. Dat geldt zeer zeker ook voor de bosbouwers. Voorheen in grote getale in Nederlands Oost Indië, nu in alle werelddelen en ook in de gematigde gebieden buiten Europa.

Om een globaal overzicht te geven van de ongeveer 220 afgestudeerde bosbouwers na de laatste wereldoorlog, zij hier vermeld, dat 78 er op uittrokken, waarvan respectievelijk naar Suriname 11, overig Zuid-Amerika 9, Midden-Amerika 4, de Verenigde Staten 7, Canada 15, Australië 4, Nieuw Zeeland 5, Azië 5, Zuid-Afrika 4, overig Afrika 9 en tenslotte maar 5 naar elders in Europa (Italië, F.A.O. en België, E.E.G.).

Als we voor de spreiding in de beroepen een globaal overzicht geven van de goed 140 die in Nederland bleven, dan zien we een onverwacht aantal van 17 naar de industrie gaan; 9 naar het onderwijs, behoudens diegenen (14) die aan de Landbouwhogeschool verbonden bleven en voor een deel ook met een onderwijstaak zijn belast; deze rekenende tot het onderzoek hebben we er 38, waarvan 9 aan het Bosbouwproefstation zijn of waren gebonden. De meesten komen echter in het beheer: 58, waarvan 29 bij het Staatsbosbeheer, 11 bij de Heidemaatschappij, terwijl er 1 boseigenaar in eigen beheer is gebleven. Van de overigen zijn de bezigheden onbekend. Het zou interessant zijn als hier nog eens een nauwkeuriger uitwerking van werd gemaakt, ook ten aanzien van de tijd van vóór de oorlog.

Tenslotte zijn er gegevens over hen die de studie nog hebben voortgezet en zijn gepromoveerd. Van de 220 zouden er ongeveer 30 de dokterstitel hebben behaald en dat ligt dan op hetzelfde niveau als bij de andere studierichtingen: 1 : 7. Vóór de oorlog promoveerden er al een 25-tal, waarvan de helft op onderwerpen, de indische — dus tropische — bosbouw betreffende. Ook nu zijn er enkele geweest die op het tropische bos betrekking hebben.

Naar aanleiding hiervan nu nog even een minder droog verhaal. Het merkwaardige feit, dat de eerste dokter aan de Landbouwhogeschool een bosbouwer was, herinner ik mij nog als de dag van gisteren. Het was de toen spoedig daarna tot professor benoemde Beekman. Deze had in zijn indische tijd een instrumentje uitgevonden waarmee hij om de boom gaande het grondvlak kon bepalen en mogelijk wel voor een bepaalde houtsoort de inhoud aflezen (hij deed veel aan het djati-onderzoek). Prof. te Wechel vroeg aan de geachte promovendus hoe hij dat nu zou doen met een boom, die aan de

ene kant een kankerplek vertoonde en aan de andere kant een maserkrop. „Hooggeleerde opponens, inderdaad U heeft mij matgezet, maar U zult mij ten goede houden, dat er geen enkele bosbouwer op de hele wereld is, die behoefte zou hebben de inhoud van een dergelijke boom te kennen”.

Ik had het al terloops over vakken die buiten „Hinkeloord” worden gedoceerd. Die nemen uit de aard van de zaak ook een groot aandeel in van de opleiding en vooral bij de nieuwe studie-opzet met sterkere specialisatie, kunnen zij nog wel het belangrijkste deel van de ingenieursstudietijd innemen. Men werkt prettig op die meest modern ingerichte gebouwen en het werk op zichzelf verruimt de blik in andere richting dan het zuiver bosbouwkundige, waaraan het tenslotte weer ten goede komt. Men verneemt heel andere opvattingen en ook hoort men wel eens opmerkingen die een kijk op ons werk geven, waar we niet aan hadden gedacht, maar waar we veel later zelf toe gedwongen worden. Zo'n geval viel mij in toen ik onlangs een bericht las, ingegeven door de ontwikkeling in de gedachten van het meervoudige gebruik van bos en grond. In dat bericht werd gesuggereerd, dat men de heide, die voorheen vol ijver werd bebost, eigenlijk wel gaarne weer terug wenste. Dit zou dan wel kunnen gebeuren op die plaatsen waar het bos het dan toch niet goed deed en geen behoorlijke opbrengsten aan hout zouden kunnen worden verwacht.

In dit verband herinner ik mij mijn vroegere leermeester in de planten-systematiek Valckenier Suringar, die wel meer goede invallen had, toen hij destijds bezig was met zijn mooie studie te maken van de plantengroei in de zandverstuivingen bij Kootwijk. Hij vond het maar zonde van het verstoren van de natuurlijke vegetatie door het planten in werkverschaffing van slecht groeiende dennetjes. Hij stelde voor om die boompjes maar weer uit te laten trekken, dan deden de werklozen tenminste ook eens een keer nuttig werk . . . Hij was zijn tijd ver vooruit . . .

Als ik aan die tijd terug denk dan voel ik me weer student en dan valt het mij ook weer in hoe dikwijls er zo'n goede verhouding was tussen hoogleraar en student, ook later van zo grote waarde. Vooral ook op excursies wordt die band versterkt en prettiger gemaakt. Door de grotere toeloop van studenten bestaat er gevaar voor vervlakking ten deze, hoewel ik weet, dat er nog altijd goed wordt gedacht over het samen er op uittrekken. Ook bestaan nog steeds de na mijn tijd ingestelde zo nuttige „groene avonden”, die het contact alleen maar kunnen verstevigen.

Voorheen hadden we eigenlijk maar één dominerend sociëteitsleven, dat ook zo goed was om de banden aan te trekken en daarin de hoogleraren te doen delen. Nu is dat weer moeilijker geworden door het grote aantal sociëteiten, maar het is toch wel te hopen, dat de hooggeleerden aan de noodzakelijk te onderhouden band hun aandacht blijven schenken. Dat zij ook indachtig zullen blijven de wijze spreuk van professor Westerdijk te Baarn, de spreuk die daar nog altijd boven de ingang prijkt van de op gezette tijden als feestzaal gebruikte ruimte: „Werken en feesten, vormt schone geesten”.

Op zo'n feestelijke bijeenkomst kan ook wel eens iets meer dan gewoonlijk

worden gezegd, dat inderdaad de geest dan kan verfrissen. Zo herinner ik me onze onvergetelijke Appelman, die na zijn indische tijd zorgde voor de levende have in de Rotterdamse diergaarde en ook zo'n speciale kijk had op de levende have van het mensdom. Hij schaamde zich een keer, zo zei hij eens op een grote reünie, dat hij zijn hoogste chef 's avonds laat nog op diens werkkamer bezig zag en hij zelf maar wat rondliep. Later dacht hij er anders over toen hij las, dat die persoon een lange reeks van kruiswoordraadsels meesterlijk had opgelost en prijswaardig was bevonden...

Ik wil hier eindigen met de wens, dat de wetenschap het huidige grote kruisraadsel van de Bosbouw, maar ook dat Regering en Bestuur van de Landbouwhogeschool dat van de organisatie van het hoger landbouwonderwijs, zullen vermogen op te lossen.

